

STEFAN
ZWEIG

Jucătorul de șah

Traducere din limba germană
de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2018

Nu din exterior, prin bătaie și frig, ci prin zăvorârea fiecăruia într-un vid absolut, într-o încăpere izolată ermetic de lumea de afară, trebuia să se producă acea presiune venită dinăuntru care să ne descleșteze într-un final gurile. La prima vedere, camera mea nu părea deloc lipsită de confort. Avea ușă, un pat, un scaun, un lighean, o fereastră zăbreliată. Dar ușa rămânea încuiată zi și noapte, pe masă nu puteam să am nici o carte, nici un ziar, nici hârtie sau creion, iar fereastra dădea spre un zid orb. În jurul cugetului și chiar și a trupului meu se construise Nimicul perfect. Mi se luase tot ce aveam – ceasul, ca să nu mai pot măsura timpul, creionul, ca nu cumva să pot să scriu, briceagul, ca să nu-mi tai venele. Mi-era refuzată chiar și cea mai mărunță alinare, cum ar fi o țigară. Nu vedeam nicio dată alt chip în afară de cel al paznicului, care n-avea voie să spună nici un cuvânt sau să răspundă la vreo întrebare, nu auzeam nicio dată vreun

glas omenesc. De dimineata până noaptea și de noaptea până dimineata, ochii, urechile, toate simțurile nu primeau deloc hrană, rămâneai doar cu tine, singur cu propriul trup și cu cele patru sau cinci obiecte mute – masă, pat, fereastră, lighean. În oceanul negru al acelei tăceri trăiai ca un scafandru sub clopotul de sticlă, ba chiar ca un scafandru care simte deja că frânghia care îl lega de restul lumii s-a rupt și că nu va mai fi tras afară din străfundurile mute. N-aveai nimic de făcut, nimic de auzit, nimic de văzut, iar în jur, peste tot și neînterupt, era Nimicul, un vid fără spațiu și timp. Tot umblai încoace și-ncolo și, odată cu tine, îți umblau și gândurile încoace și-ncolo, încoace și-ncolo, iar și iar și iar. Dar până și gândurile, oricât de imateriale ni s-ar părea, au nevoie de un punct de sprijin, altminteri încep să meargă în cerc și să se învârtă pe loc, fără rost. Nici ele nu suportă Nimicul. De dimineata până seara așteptai ceva și nu se petrecea

nimic. Tot așteptai și așteptai. Nu se întâmpla nimic. Așteptai, așteptai, așteptai, te gândeai, te gândeai, te gândeai până când te dureau tâmpilele. Nu se petrecea nimic. Erai singur. Singur. Singur.

Asta a ținut cincisprezece zile, pe care le-am trăit în afara timpului, în afara lumii. Dacă atunci ar fi izbucnit un război, n-aș fi aflat. Lumea mea era alcătuită numai din masă, ușă, pat, lighean, scaun, fereastră și perete și mereu mă uitam țintă la același tapet de pe același perete. Fiecare linie a modelului zimțat de pe el mi s-a întipărit în creier până în cele mai adânci cute, ca săpate cu dalta, atât de mult l-am privit. Apoi au început în sfârșit interogatoriile. Te chemau pe neașteptate, fără să știi dacă afară e zi sau noapte. Erai chemat și dus pe niște coridoare, nu știai unde. Apoi așteptai într-un loc, nu știai care, și deodată te trezeai în fața unei mese în jurul căreia sedeau câțiva oameni în uniformă. Pe masă se afla un vraf

de hârtii – documente despre care nu știai ce conțin – și apoi începeau întrebările, cele adevărate și cele false, cele clare și cele perfide, întrebările mascate și întrebările-capcană, și, în timp ce răspundeai, degete străine și dușmănoase răsfoiau hârtiile despre care nu știai ce conțin și degete străine și dușmănoase scriau ceva într-un proces-verbal, și nu știai ce anume scriau. Dar pentru mine cel mai cumplit lucru la acele interogatorii era că nicideată nu puteam să ghicesc și să calculez ce anume știau de fapt oamenii de la Gestapo despre treburile din biroul meu și ce anume voiau să afle abia atunci de la mine. Cum v-am mai spus, în ultimul moment îi trimisese unchiului meu, prin menajeră, documentele cu adevărat incriminatoare. Dar oare le primise? Sau nu le primise? Și cât de multe destăinuise funcționarul acela? Pe câte scrisori pusese ră între timp mâna și cât storsese deja de la vreun preot neajutorat din mănăstirile germane pe care

le reprezentam? Iar ei întrebau și tot întrebau. Ce titluri cumpărasem pentru mănăstirea cutare, cu ce bănci corespondasem, dacă îl cunosc sau nu pe-un domn cutare și cutare, dacă primisem scrisori din Elveția și din Steenockerzeel? Și, pentru că nu reușeam niciodată să-mi dau seama cât de multe aflaseră deja, orice răspuns devenea o răspundere uriașă. Dacă recunoșteam ceva ce încă nu știau, era posibil să distrug fără nici un rost pe careva. Dacă negam prea mult, îmi făceam mie rău.

Totuși nu interogatoriul era lucrul cel mai rău. Cea mai rea era întoarcerea, după interogatoriu, la Nimicul meu, în aceeași cameră, cu aceeași masă, același pat, același lighean, același tapet. Fiindcă, de îndată ce rămâneam singur cu mine, încercam să reconstitui cum ar fi trebuit să sune cel mai abil răspuns și ce ar trebui să spun data viitoare ca să abat iarăși bănuielile pe care poate că le trezisem cu vreo vorbă negândită. Îmi

chibzuiam, analizam, examinam, verificam cuvânt cu cuvânt declarațiile făcute dinaintea anchetatorilor, recapitulam fiecare întrebare pe care mi-o puseseră, fiecare răspuns pe care-l dădusem, căutam să ghicesc ce anume ar fi putut să scrie în procesul-verbal, deși știam că niciodată n-aș reuși să calculez dinainte sau să aflu așa ceva. Însă gândurile astea, odată pornite într-un spațiu gol, nu încetau să mi se învârtă în cap, luând-o mereu de la capăt, mereu în alte combinații, și asta continua până și în somn. După fiecare interogatoriu al Gestapoului, gândurile mele, la fel de nemiloase, preluau martiriul întrebărilor, al anchetării și al chinuirii, poate chiar cu mai multă cruzime, pentru că interogatoriile lor se sfârșeau totuși după o oră, însă gândurile mele, din pricina perfidei torturi a singurătății, nu conteneau niciodată. Și în jurul meu, întruna, doar masa, dulapul, patul, tapetul, fereastra, nimic care să-ți abată atenția, nici o carte, nici un ziar, nici un